

چین و ایران؛ شراکتی استراتژیک در تجارت جهانی

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

آبان ۱۴۰۳

از طریق پست الکترونیکی زیر می توانید پیشنهادهای و نظرات اصلاحی خود را به واحد مربوطه منعکس کنید:

Economic_research@tccim.ir

موضوع این گزارش، الزاماً مواضع اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران نیست.
استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

"China and Iran: A Strategic Partnership in Global Trade"

China, the world's second-largest economy, holds a pivotal role in global trade dynamics. Through strategic trade policies, extensive infrastructure investments, and a well-integrated supply chain, China has rapidly emerged as one of the top exporters and importers worldwide. The country's trade extends beyond industrial goods, encompassing key sectors such as technology, energy, and mineral resources. China's advantageous geographical location, with access to vast maritime routes and major ports, has solidified its position as a global trading hub.

In recent decades, China has become the world's largest exporter of industrial products and one of the key importers of raw materials and technological goods. Its large-scale production and exports of consumer goods have secured it a substantial share of the global market. Simultaneously, China remains a major importer of energy resources, industrial inputs, and various metals. In 2023, China accounted for approximately 14.5% of global exports, making it the largest contributor among all nations. Its share of global imports reached around 10.9%, ranking it as the second-largest importer after the United States. China's foreign trade has experienced impressive growth in recent years, driven by strategic trade relations with countries in Asia, Africa, and Europe. One of China's most significant initiatives, the Belt and Road Initiative (BRI), aims to create a vast network of transport and trade infrastructure connecting Asia, Africa, and Europe. This ambitious project has helped China further cement its role as a major global trade and economic hub.

China's trade partnership with Iran has been crucial and has steadily grown over the past few years. The economic relationship between the two nations revolves around Iran's exports of raw and mineral resources to China, while China provides industrial and technological products to Iran. In 2022, the trade volume between the two countries reached approximately \$38 billion, marking a 16% increase from the previous year. This growth was primarily due to the increase in Iran's imports from China, reflecting Iran's dependence on Chinese goods, especially in industrial and consumer sectors. On the other hand, Iran's exports to China have also shown significant growth, driven by China's rising demand for Iranian energy products and raw materials. In 2022, Iran's exports to China amounted to \$22 billion, representing a 12% increase compared to 2021. This growth was mainly fueled by China's growing demand for Iranian oil, petrochemical products, and minerals.

Iran possesses vast natural and mineral resources, offering substantial potential for increased exports to China. Key sectors where Iran holds strong export capabilities include plastics and rubber, chemicals, metals, and mineral resources. These products not only meet the high demand in the Chinese market but also benefit from competitive supply conditions. For instance, polyethylene, copper cathodes, and methanol are among the most promising Iranian exports to China due to their widespread industrial applications and high demand. Iran's strategic focus on enhancing product quality and competitiveness can further strengthen its trade ties with China and enable both nations to leverage their economic complementarities.

فهرست مطالب

۵	خلاصه مدیریتی
۶	۱. گذری بر تاریخ، جغرافیا و نقش استراتژیک چین
۷	۲. چین در آینه شاخص‌های اقتصادی منتخب
۹	۳. پویایی تجارت چین
۹	۳.۱. مسیر تحول تجارت چین
۱۰	۳.۲. هم‌پیمانان تجاری
۱۱	۳.۳. جریان کالاهای صادراتی و وارداتی چین
۱۳	۴. تجارت ایران و چین
۱۳	۴.۱. مسیر تحول تجارت ایران و چین
۱۴	۴.۲. کالاهای استراتژیک در تجارت ایران و چین
۱۶	۴.۳. فرصت‌های ایران در بازار چین

خلاصه مدیریتی

چین به عنوان دومین اقتصاد بزرگ جهان، نقش بسیار مهمی در تجارت بین المللی ایفا می کند. این کشور با سیاست های تجاری هوشمندانه، توسعه زیرساخت های گسترده و ایجاد زنجیره های تأمین پایدار، به سرعت به یکی از بزرگ ترین صادرکنندگان و واردکنندگان جهان تبدیل شده است. تجارت چین با دیگر کشورها نه تنها در حوزه محصولات صنعتی، بلکه در بخش های فناوری، انرژی و منابع معدنی نیز به طور گسترده ای گسترش یافته است. به واسطه موقعیت جغرافیایی و دسترسی به دریاها و بنادر بزرگ، چین توانسته است جایگاه خود را به عنوان یک مرکز تجاری جهانی تثبیت کند.

در دهه های اخیر، چین به عنوان بزرگ ترین صادرکننده کالاهای صنعتی و یکی از مهم ترین واردکنندگان مواد خام و محصولات فناوری در جهان مطرح شده است. این کشور با تولید و صادرات گسترده کالاهای مصرفی، سهم چشمگیری در بازارهای جهانی دارد. در مقابل، چین واردکننده عمده ای از منابع انرژی، مواد اولیه صنعتی و فلزات نیز محسوب می شود. به عنوان نمونه، در سال ۲۰۲۳، سهم صادرات چین از بازار جهانی به ۱۴.۵ درصد رسید که این رقم، بیشترین سهم در مقایسه با دیگر کشورهای جهان است. همچنین، سهم این کشور از واردات جهانی حدود ۱۰.۹ درصد است که چین را به دومین واردکننده بزرگ پس از آمریکا تبدیل کرده است. تجارت خارجی چین در سال های اخیر به طور چشمگیری رشد کرده است و این کشور توانسته است با ایجاد روابط تجاری قوی با کشورهای مختلف، به ویژه در آسیا، آفریقا و اروپا، نقشی پررنگ در تحولات تجاری جهان ایفا کند. پروژه «یک کمربند، یک راه» یکی از مهم ترین ابتکارات چین در این راستاست که هدف آن، ایجاد شبکه ای از زیرساخت های حمل و نقل و تجاری بین آسیا، آفریقا و اروپا است. این پروژه به چین کمک کرده تا جایگاه خود را به عنوان یک هاب تجاری و اقتصادی در جهان تثبیت کند.

چین به عنوان یکی از اصلی ترین شرکای تجاری ایران، نقشی بی بدیل در روابط تجاری این دو کشور ایفا می کند. تجارت میان ایران و چین در سال های اخیر به طور مستمر روندی صعودی داشته است. این روابط عمدتاً بر اساس صادرات مواد خام و معدنی از سوی ایران و واردات کالاهای صنعتی و تکنولوژیک از سوی چین بنا شده است. در سال ۲۰۲۲، ارزش کل تجارت میان دو کشور به حدود ۳۸ میلیارد دلار رسید که افزایشی ۱۶ درصدی نسبت به سال قبل را نشان می دهد. این رشد عمدتاً به دلیل افزایش واردات ایران از چین بوده که نشان دهنده وابستگی اقتصاد ایران به کالاها و محصولات چینی، به ویژه در حوزه های صنعتی و مصرفی است. صادرات ایران به چین نیز در سال های اخیر رشد قابل توجهی را تجربه کرده است. این رشد به ویژه ناشی از افزایش تقاضای چین برای محصولات انرژی محور و مواد اولیه ایرانی بوده است. در سال ۲۰۲۲، صادرات ایران به چین به رقم ۲۲ میلیارد دلار رسید که این رقم نسبت به سال ۲۰۲۱ حدود ۱۲ درصد افزایش داشت. این افزایش عمدتاً به دلیل رشد تقاضای چین برای نفت، محصولات پتروشیمی و مواد معدنی بوده است.

ایران به دلیل منابع غنی طبیعی و معدنی، ظرفیت های بالقوه زیادی برای صادرات به چین دارد. دسته بندی های کلیدی که ایران در آن ها ظرفیت بالایی برای صادرات به چین دارد، شامل **مواد پلاستیکی و لاستیکی، مواد شیمیایی، فلزات و منابع معدنی** است.

۱. گذری بر تاریخ، جغرافیا و نقش استراتژیک چین

چین، کشوری با تمدن باستانی و قدمتی بیش از پنج هزار سال، در قلب آسیای شرقی قرار دارد و همواره نقشی استراتژیک در تاریخ، جغرافیا و تحولات سیاسی-اقتصادی جهان ایفا کرده است. این سرزمین پهناور که با بیش از ۹.۵ میلیون کیلومتر مربع، چهارمین کشور بزرگ جهان از لحاظ وسعت به‌شمار می‌رود، به لطف تنوع جغرافیایی خود، از کوه‌های بلند هیمالیا در جنوب غربی گرفته تا دشت‌های پهناور شمال شرقی، در طول تاریخ، خاستگاه تمدن‌های مختلفی بوده است.

موقعیت جغرافیایی چین به گونه‌ای است که از یک سو به اقیانوس آرام دسترسی داشته و از سوی دیگر هم‌مرز با ۱۴ کشور آسیایی است که این شرایط، چین را به یک نقطه کلیدی در مسیرهای تجاری و نظامی جهان تبدیل کرده است. این کشور با داشتن منابع طبیعی غنی و رودخانه‌های بزرگی چون یانگ‌تسه و زرد، از دیرباز به عنوان مرکز اقتصاد کشاورزی و تجاری منطقه شناخته می‌شده است.

در طول تاریخ، چین به واسطه امپراتوری‌های بزرگی چون هان، تانگ و مینگ، همواره قدرتی تأثیرگذار در عرصه جهانی بوده و با ارائه نوآوری‌هایی همچون کاغذ، باروت و قطب‌نما، به شکل‌دهی تحولات علمی و فنی جهان کمک کرده است. با آغاز قرن بیستم و گذر از دوره‌های چالش‌برانگیزی چون جنگ داخلی، حملات خارجی و انقلاب کمونیستی، چین به مرور وارد عرصه جهانی مدرن شد و اکنون به عنوان دومین اقتصاد بزرگ دنیا و یک قدرت نظامی و سیاسی، نقشی تعیین‌کننده در روابط بین‌الملل ایفا می‌کند.

در دوران مدرن، نقش استراتژیک چین بیش از پیش در عرصه جهانی مورد توجه قرار گرفته است. با رشد اقتصادی چشمگیر در چهار دهه گذشته و اتخاذ سیاست‌های اصلاحات و درهای باز توسط «دنگ شیائوپینگ»، چین از یک کشور کشاورزی به یک غول صنعتی و تجاری تبدیل شده و موقعیت خود را در اقتصاد جهانی تحکیم بخشیده است.

یکی از مهم‌ترین محورهای استراتژیک چین در حال حاضر، پروژه عظیم «یک کمربند، یک راه» است که در سال ۲۰۱۳ توسط «شی جین‌پینگ» رئیس‌جمهور چین معرفی شد. این طرح که به عنوان احیای مدرن جاده ابریشم شناخته می‌شود، با هدف ایجاد شبکه‌ای از زیرساخت‌های حمل‌ونقل و تجاری بین چین، آسیا، آفریقا و اروپا طراحی شده است. این پروژه با سرمایه‌گذاری‌های عظیم در زیرساخت‌های حمل‌ونقل، بنادر و راه‌آهن، چین را به یک مرکز ارتباطی جهانی تبدیل کرده و زمینه‌ساز تقویت نفوذ اقتصادی و سیاسی آن در کشورهای مختلف شده است.

علاوه بر این، چین به واسطه دارا بودن منابع طبیعی گسترده و موقعیت جغرافیایی ویژه، نه تنها نقش کلیدی در زنجیره تأمین جهانی دارد، بلکه به یک قطب تولید و صادرات تبدیل شده است. این کشور به عنوان بزرگترین صادرکننده کالا و یکی از بزرگترین واردکنندگان مواد خام، جایگاه خود را به عنوان موتور اقتصادی جهان تثبیت کرده است.

در عرصه نظامی و امنیتی، چین در حال حاضر یکی از قدرتمندترین نیروهای نظامی جهان را داراست و به طور مداوم در حال توسعه و تقویت توانمندی‌های نظامی خود است. این کشور با ایجاد و تقویت پایگاه‌های نظامی در مناطق استراتژیکی همچون

دریای جنوب چین و دریای شرقی چین، نفوذ خود را در منطقه آسیا-اقیانوسیه گسترش داده و در رقابت های ژئوپلیتیکی با ایالات متحده و دیگر قدرت های بزرگ، حضوری فعال و تأثیرگذار دارد.

از نظر سیاسی، چین به عنوان یک عضو دائم شورای امنیت سازمان ملل و یکی از پنج کشور دارای حق وتو، در تصمیم گیری های بین المللی نقش برجسته ای ایفا می کند. سیاست خارجی چین بر مبنای اصول عدم مداخله در امور داخلی دیگر کشورها و تقویت روابط چندجانبه استوار است. این کشور با ایجاد پیمان های اقتصادی و همکاری های منطقه ای نظیر «اتحادیه همکاری شانگهای» و «بانک سرمایه گذاری زیرساختی آسیا»، در تلاش است تا جایگاه خود را به عنوان یک قدرت برتر جهانی تثبیت کند.

علی رغم تمامی دستاوردها، چین با چالش های متعددی نیز مواجه است. از یک سو، رقابت اقتصادی و نظامی با ایالات متحده و تنش های تجاری بین این دو قدرت، تهدیدی برای رشد پایدار اقتصادی چین به شمار می رود. از سوی دیگر، مسائلی چون نقض حقوق بشر در مناطق حساس مانند سین کیانگ و تبت و همچنین مسئله تایوان، موجب افزایش فشارهای بین المللی بر این کشور شده است.

با این حال، چین همچنان به عنوان یک بازیگر کلیدی در تحولات بین المللی، با اتخاذ استراتژی های بلندمدت و سرمایه گذاری های کلان در پروژه های زیرساختی و تقویت روابط با کشورهای در حال توسعه، نقش خود را به عنوان یک قدرت جهانی و تأثیرگذار تثبیت کرده است.

۲. چین در آینه شاخص های اقتصادی منتخب

جدول ۱ نمایی کلی از وضعیت اقتصادی چین در سال های اخیر را نشان می دهد و بیانگر آن است که این کشور با توجه به شاخص های اقتصادی منتخب، مسیر توسعه ای پایداری را دنبال می کند. با تحلیل دقیق تر این داده ها، می توان به تصویری جامع تر از عملکرد اقتصادی چین دست یافت.

رشد اقتصادی چین در سال ۲۰۲۳ به ۵.۳ درصد رسید که این رقم نشان دهنده تداوم سیاست های توسعه اقتصادی دولت پس از دوران پاندمی است. اما پیش بینی ها نشان می دهد که این نرخ رشد برای سال های ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ به ترتیب به ۴.۸۲ و ۴.۴۸ درصد کاهش خواهد یافت، که می تواند به دلیل عوامل اقتصادی داخلی و تغییرات در بازارهای جهانی باشد. نسبت سرمایه گذاری به تولید ناخالص داخلی نیز در طول این دوره تقریباً ثابت و در حدود ۴۱.۶ درصد باقی مانده است که نشان دهنده اولویت چین در حفظ نرخ بالای سرمایه گذاری به منظور تقویت زیرساخت ها و توسعه صنعتی است.

نرخ تورم در این کشور نیز، نوسانات کمی را تجربه کرده و در سال ۲۰۲۳ حدود ۰.۲ درصد بوده است. این ثبات نسبی نرخ تورم نشان‌دهنده سیاست‌های مالی موفق دولت در کنترل تورم است. اما انتظار می‌رود که در سال‌های آینده، نرخ تورم تغییراتی اندک داشته باشد و تا سال ۲۰۲۵ به حدود ۱.۷ درصد برسد.

در حوزه تجارت بین‌الملل، رشد حجم صادرات کالا و خدمات چین در سال ۲۰۲۳، ۱.۸ درصد ثبت شده و در مقابل آن رشد حجم واردات کالا و خدمات نیز رقم ۶.۲ درصد را نشان می‌دهد. پیشبینی‌های صندوق بین‌المللی پول برای رشد حجم صادرات و واردات کالا و خدمات چین در سال ۲۰۲۴ حاکی از افزایش هردو رشد و رسیدن آن به ۸.۴ درصد و ۷ درصد است.

نرخ بیکاری چین در سال ۲۰۲۳ برابر با ۵.۲ درصد بوده که به نظر می‌رسد این کشور توانسته است به طور نسبی نرخ بیکاری خود را کنترل کند. جمعیت این کشور نیز در سال ۲۰۲۳ حدود ۱.۴ میلیارد نفر بوده که پیش‌بینی می‌شود در سال‌های آینده با کاهش همراه شود.

سهم چین از ارزش صادرات کالاهای جهانی در سال ۲۰۲۳، حدود ۱۴.۵ درصد بوده (بیشترین سهم در سال ۲۰۲۳) که این رقم نشان‌دهنده تسلط این کشور بر بازارهای صادراتی است. همچنین، سهم واردات از ارزش جهانی کالاها نیز حدود ۱۰.۹ درصد در سال ۲۰۲۳ گزارش شده (دومین کشور پس از آمریکا) که جایگاه ویژه چین در بازارهای وارداتی جهان را به خوبی نشان می‌دهد. این ارقام بر اهمیت جایگاه چین در تجارت جهانی و تلاش این کشور برای حفظ و گسترش آن تأکید می‌کند.

جدول ۱. وضعیت چین در شاخص‌های اقتصادی منتخب

ردیف	نام شاخص	۲۰۲۳	۲۰۲۴	۲۰۲۵
۱	تولید ناخالص داخلی (میلیارد دلار)	۱۷۷۵۸	۱۸۲۷۳	۱۹۵۳۵
۲	رشد اقتصادی (درصد)	۵.۲۵	۴.۸۲	۴.۴۸
۳	نسبت سرمایه‌گذاری به تولید ناخالص داخلی (درصد)	۴۱.۶	۴۱.۹	۴۱.۸
۴	تورم (درصد)	۰.۲	۰.۴	۱.۷
۵	رشد حجم صادرات کالا و خدمات (درصد)	۱.۸	۸.۴	۳.۷
۶	رشد حجم واردات کالا و خدمات (درصد)	۶.۲	۷	۴.۴
۷	نرخ بیکاری (درصد)	۵.۲	۵.۱	۵.۱
۸	جمعیت (میلیون نفر)	۱۴۱۰	۱۴۰۹	۱۴۰۸
۹	سهم از ارزش صادرات کالایی جهان (درصد)	۱۴.۵	-	-
۱۰	سهم از ارزش واردات کالایی جهان (درصد)	۱۰.۹	-	-

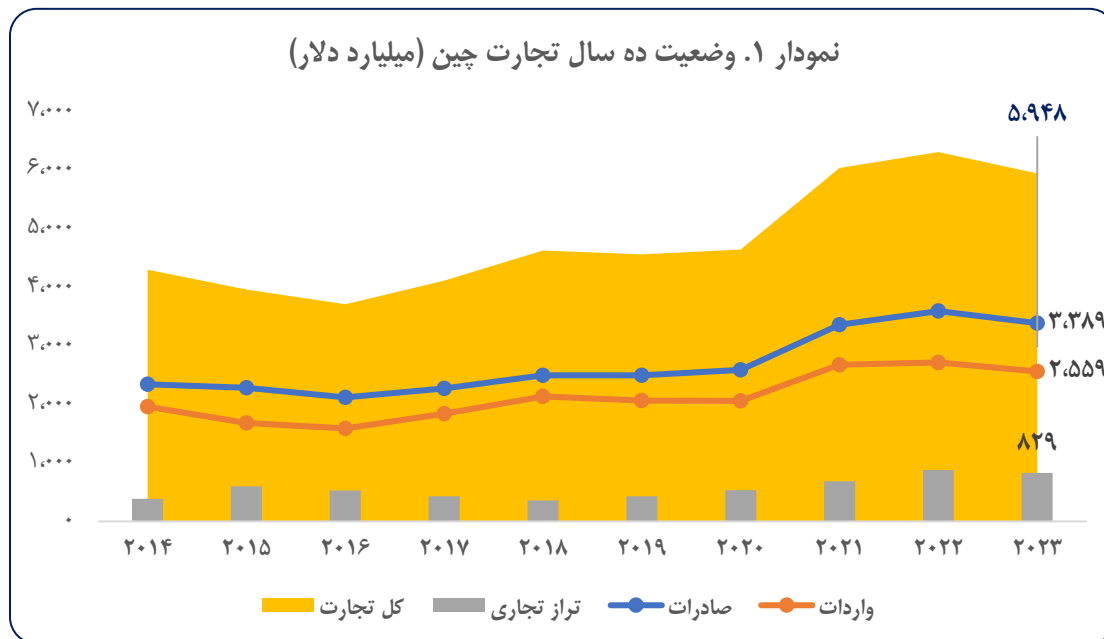
منبع: IMF و ITC

۳. پویایی تجارت چین

۳.۱. مسیر تحول تجارت چین

تجارت خارجی چین طی ۱۰ سال گذشته نشان دهنده استراتژی های محکم و هوشمندانه ای است که این کشور عظیم و پرجمعیت به کار گرفته تا جایگاه خود را در بازارهای جهانی تثبیت و تقویت کند. با نگاهی به روند ده ساله تجارت چین، می بینیم که علیرغم چالش های اقتصادی جهانی و جنگ های تجاری، چین توانسته تجارت خود را به شکل چشمگیری گسترش دهد و همچنان نقش مهمی در بازارهای بین المللی ایفا کند. اوج این روند، افزایش قابل ملاحظه ای صادرات و واردات در سال ۲۰۲۲ است که ناشی از سیاست های تجاری باز و فعال، به ویژه در حوزه های فناوری، صنعتی و مصرفی بوده که به رقم ۶۳۱۰ میلیارد دلار رسیده است. این رویکرد نه تنها توانایی چین در رقابت جهانی را تقویت کرده، بلکه توسعه زیرساخت های داخلی و ارتقاء کیفیت تولیدات داخلی را نیز موجب شده است، که این خود باعث بهبود تراز تجاری و افزایش صادرات در این سال شده است.

ارزش تجارت چین در سال ۲۰۲۳ اگرچه نسبت به سال قبل با کاهش حدود ۶ درصدی مواجه شده و به رقم ۵۹۴۸ میلیارد دلار رسیده است، اما همچنان این کشور را در رتبه نخست در تجارت جهانی قرار داده است. صادرات و واردات این کشور طی سال مذکور به ترتیب ۳۳۸۹ میلیارد دلار و ۲۵۵۹ میلیارد دلار بوده که هر دو کاهش حدود ۶ درصدی را تجربه کرده اند. تراز تجاری چین نیز در سال ۲۰۲۳ به ۸۲۹ میلیارد دلار رسیده که نسبت به سال قبل از آن حدود ۵.۵ درصد کاهش یافته، اما همچنان نشان دهنده مازاد تجاری قابل توجهی است.

منبع: ITC

۳.۲. هم‌پیمانان تجاری

در سال ۲۰۲۳، تجارت خارجی چین همچنان شاهد حضور قدرتمند این کشور در عرصه جهانی بود، که نشان‌دهنده استراتژی تجاری فعال و موفق است. چین توانسته است با استفاده از سیاست‌های تجاری متعادل و گاه تهاجمی، نقش خود را به عنوان یکی از اصلی‌ترین بازیگران اقتصادی جهان تثبیت کند.

آمریکا، با واردات ۵۰۲ میلیارد دلاری از چین و صادرات ۱۶۶ میلیارد دلاری، بزرگ‌ترین شریک تجاری این کشور است. مازاد تجاری قابل توجه چین با آمریکا نشان‌دهنده قدرت چین در تولید کالاهای مورد نیاز بازار آمریکایی است. این رابطه تجاری نه تنها فرصت‌هایی را برای صادرکنندگان چینی فراهم می‌کند بلکه به دلیل تنش‌های تجاری گاه به گاه، به چالش‌هایی نیز منجر شده است.

هنگ کنگ، با واردات ۲۷۶ میلیارد دلاری از چین نیز نقش ویژه‌ای در تجارت خارجی چین دارد. این منطقه به عنوان یک مرکز تجاری و مالی، دروازه‌ای برای صادرات چین به دیگر بازارهای آسیایی و بین‌المللی است و به چین اجازه می‌دهد که به راحتی محصولات خود را در بازارهای جهانی توزیع کند.

ژاپن و کره جنوبی نیز به ترتیب با واردات ۱۵۸ میلیارد دلار و ۱۴۹ میلیارد دلار از چین و صادرات ۱۶۱ میلیارد دلار و ۱۶۲ میلیارد دلار به این کشور، شرکای تجاری مهمی برای چین هستند. این دو کشور به عنوان مراکز تکنولوژیک مهم، نه تنها واردکننده کالاهای چینی هستند بلکه تأمین‌کنندگان مواد اولیه و قطعات فناوری برای صنایع چینی نیز محسوب می‌شوند.

چین تایپه، که اغلب به عنوان تایوان شناخته می‌شود، نقش مهمی در تجارت خارجی چین ایفا می‌کند. در سال ۲۰۲۳، چین تایپه با ۲۰۰ میلیارد دلار صادرات به چین، یکی از شرکای تجاری کلیدی این کشور به شمار می‌رود. این رابطه تجاری عمدتاً بر پایه تبادل فناوری‌های پیشرفته و کالاهای صنعتی استوار است.

چین تایپه به عنوان یک قطب تکنولوژیک مهم، تأمین‌کننده بسیاری از قطعات و مواد اولیه‌ای است که در صنایع پیشرفته چین مورد استفاده قرار می‌گیرند، از جمله در صنایع الکترونیک و نیمه‌رسانا. این کشور نه تنها به عنوان یک بازار صادراتی برای محصولات تکمیل شده چینی مهم است، بلکه به عنوان یک منبع حیاتی برای واردات فناوری‌های مورد نیاز چین نیز عمل می‌کند.

تبادلات تجاری بین چین و چین تایپه به دلیل پیچیدگی‌های سیاسی و تاریخی بین دو سرزمین از حساسیت خاصی برخوردار است. با این حال، هر دو طرف به دلیل منافع اقتصادی متقابل، به حفظ و تقویت این روابط ادامه داده‌اند. این تعامل تجاری نه تنها برای چین تایپه بلکه برای کل منطقه آسیای شرقی از اهمیت استراتژیک برخوردار است، زیرا به تقویت اقتصاد و توسعه فناوری در هر دو سو کمک می‌کند.

به طور کلی ۵ مقصد و مبدا نخست وارداتی چین در سال ۲۰۲۳ به ترتیب ۳۶ درصد و ۳۳ درصد از کل ارزش صادرات و واردت چین را تشکیل می دهند.

جدول ۲. مهم ترین مبادی وارداتی و مقاصد صادراتی چین در سال ۲۰۲۳

مقاصد صادراتی	سهام از ارزش کل صادرات کالایی	مبادی وارداتی	سهام از ارزش کل واردات کالایی
آمریکا	۱۴.۸٪	چین تایپه	۷.۸٪
هنگ کنگ	۸.۲٪	آمریکا	۶.۵٪
ژاپن	۴.۷٪	کره جنوبی	۶.۳٪
کره جنوبی	۴.۴٪	ژاپن	۶.۳٪
ویتنام	۴.۱٪	استرالیا	۶.۱٪

منبع: ITC

۳.۳ جریان کالاهای صادراتی و وارداتی چین

در سال ۲۰۲۳، تجارت خارجی چین با تمرکز بر صادرات کالاهای صنعتی و واردات منابع ضروری، نقش کلیدی در اقتصاد این کشور ایفا کرده است. ماشین آلات و دستگاه های الکتریکی و مکانیکی (فصل ۸۵)، با ارزشی معادل ۸۹۹ میلیارد دلار، حدود ۲۶.۵ درصد از کل صادرات چین را به خود اختصاص داده اند. این دسته از کالاها همچنین در واردات نیز با ارزش ۵۵۰ میلیارد دلار و سهم ۲۱.۵ درصدی، جایگاه مهمی دارند که نشان دهنده اهمیت صنعت الکترونیک و ماشین آلات در تأمین نیازهای تولیدی و زیرساختی چین است. از سوی دیگر، سوخت های معدنی و محصولات نفتی (فصل ۲۷) نقش مهمی در تأمین انرژی این کشور دارند. واردات این گروه به ۵۱۴ میلیارد دلار رسیده است که نشان دهنده وابستگی چین به واردات انرژی برای حفظ رشد اقتصادی و صنعتی است.

وسایل نقلیه موتوری (فصل ۸۷) نیز در تجارت خارجی چین اهمیت بالایی دارند. این گروه با ۱۹۳ میلیارد دلار صادرات، بخش قابل توجهی از تبادلات چین را تشکیل می دهند. همچنین، مواد پلاستیکی و محصولات آنها (فصل ۳۹) نیز با ۱۳۲ میلیارد دلار صادرات، نقش مهمی در تجارت این کشور دارند که بیانگر قدرت چین در تولید و صادرات محصولات نهایی با ارزش افزوده است.

در زمینه محصولات خانگی، مبلمان و تجهیزات روشنایی (فصل ۹۴) نیز با ۱۲۱ میلیارد دلار صادرات، جایگاه ویژه ای در صادرات چین و تأکید بر تولید و عرضه محصولات خانگی با کیفیت برای بازارهای جهانی دارند. این جدول نشان دهنده رویکرد متوازن چین در تمرکز بر صادرات محصولات صنعتی با ارزش افزوده بالا و در عین حال واردات منابع اولیه و انرژی برای

تقویت پایه های صنعتی کشور است. این استراتژی نه تنها به رشد پایدار اقتصادی چین کمک کرده، بلکه نشان دهنده تمایل این کشور به توسعه فناوری و صنایع پیشرفته و تأمین منابع لازم برای حفظ رشد و پایداری اقتصادی است.

جدول ۳. عمده کالاهای صادراتی و وارداتی چین در سال ۲۰۲۳

واردات				صادرات			
سهیم از ارزش کل واردات کالایی	ارزش (میلیارد دلار)	شرح	فصل	سهیم از ارزش کل صادرات کالایی	ارزش (میلیارد دلار)	شرح	فصل
۲۱.۵٪	۵۵۰	ماشین آلات و دستگاه های برقی و اجزا و قطعات آنها، دستگاه های ضبط و پخش صوت ...	۸۵	۲۶.۵٪	۸۹۹	ماشین آلات و دستگاه های برقی و اجزا و قطعات آنها، دستگاه های ضبط و پخش صوت ...	۸۵
۲۰.۱٪	۵۱۴	سوخت های معدنی، روغن های معدنی و محصولات حاصل از تقطیر آنها	۲۷	۱۵.۱٪	۵۱۲	راکتورهای هسته ای، دیگ های بخار آب گرم، ماشین آلات و وسایل مکانیکی، اجزا و قطعات آنها	۸۴
۹.۳٪	۲۳۸	سنگ فلز، جوش و خاکستر	۲۶	۵.۷٪	۱۹۳	وسایل نقلیه زمینی غیر از نواقل روی خط راه آهن یا تراموای، و ...	۸۷
۷.۷٪	۱۹۸	راکتورهای هسته ای، دیگ های بخار آب گرم، ماشین آلات و وسایل مکانیکی، اجزا و قطعات آنها	۸۴	۳.۹٪	۱۳۲	مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد	۳۹
۴.۵٪	۱۱۴	مرورید طبیعی یا پرورده، سنگ های گرانیتها یا نیمه گرانیتها، فلزات گرانیتها،	۷۱	۳.۶٪	۱۲۱	مبل؛ مبل های طبی-جراحی؛ اسباب تختخواب و همانند، چراغ و وسایل روشنائی که در جای دیگر گفته نشده...	۹۴

منبع: ITC

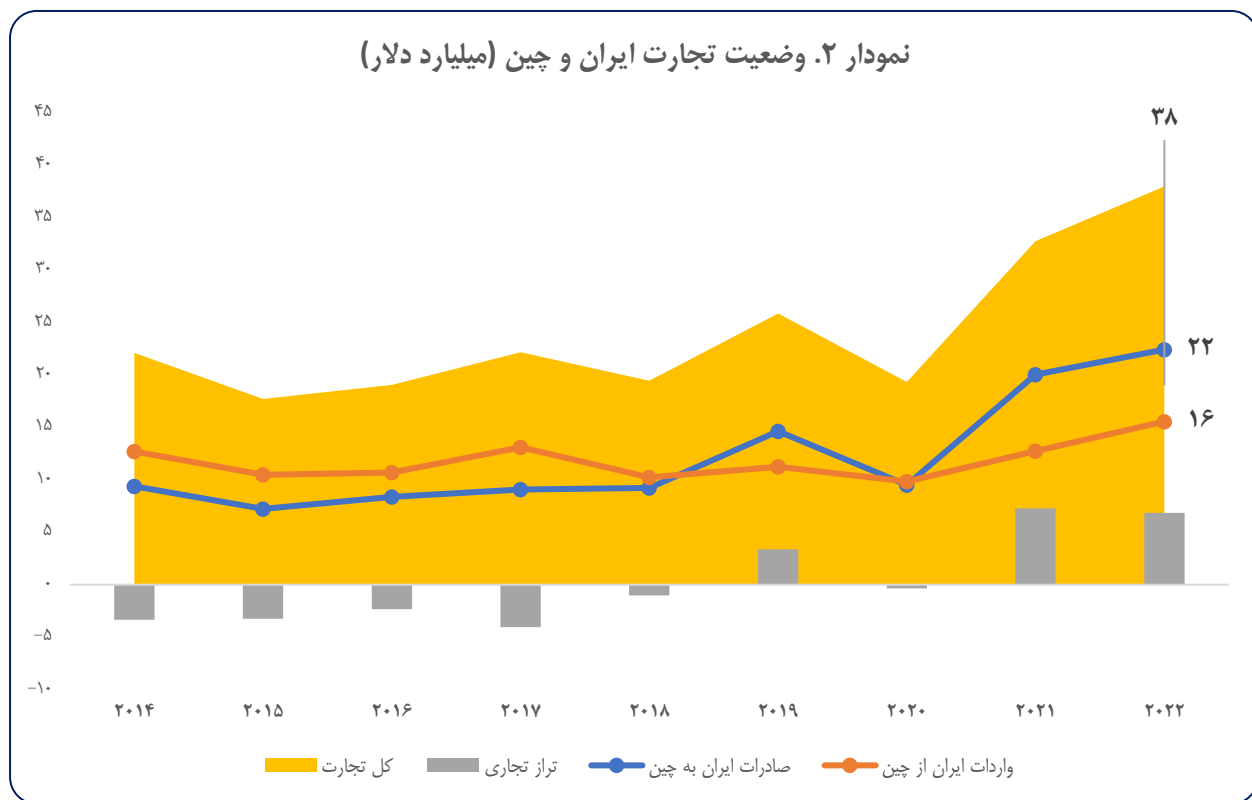
۴. تجارت ایران و چین

۴.۱. مسیر تحول تجارت ایران و چین

چین، به‌عنوان اصلی‌ترین شریک تجاری ایران، نقش کلیدی و بی‌بدیلی در تجارت خارجی کشور ایفا می‌کند. نمودار ارائه‌شده، وضعیت تجارت میان این دو کشور را در بازه زمانی ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۲ به تصویر کشیده و نشان می‌دهد که مراودات تجاری ایران و چین در این سال‌ها به‌طور مستمر روندی صعودی و تقویت‌شونده داشته است. در این دوره، کل تجارت بین دو کشور شاهد رشد چشمگیری بوده و به‌ویژه در سال‌های اخیر به نقطه اوج خود رسیده است، که این امر حکایت از تعمیق روابط اقتصادی و گسترش تعاملات تجاری میان تهران و پکن دارد. ارزش کل تجارت ایران و چین در سال ۲۰۲۲ معادل ۳۸ میلیارد دلار بوده که افزایش ۱۶ درصدی را نسبت به سال ۲۰۲۱ تجربه کرده است. افزایش تجارت میان ایران و چین عمدتاً ناشی از افزایش واردات با مشارکت ۹ واحد درصدی بوده است.

واردات ایران از چین در طول این دوره، به‌طور پیوسته افزایش یافته و نشان‌دهنده وابستگی اقتصاد ایران به کالاها و محصولات چینی است. این وابستگی، به‌ویژه در حوزه‌های صنعتی و مصرفی، نقش چین را به‌عنوان تأمین‌کننده‌ای حیاتی برای ایران تثبیت کرده است. ارزش واردات ایران از چین در سال ۲۰۲۲ با افزایش ۲۲ درصدی نسبت به سال قبل، به حدود ۱۶ میلیارد دلار رسیده است. در سوی دیگر، صادرات ایران به چین نیز با وجود نوسانات، در سال‌های اخیر رشدی قابل توجه را تجربه کرده است؛ رشدی که احتمالاً ناشی از افزایش تقاضای چین برای محصولات انرژی‌محور و مواد اولیه ایرانی بوده است. در همین راستا صادرات ایران به چین در سال ۲۰۲۲ رقم ۲۲ میلیارد دلار را نشان می‌دهد که نسبت به سال ۲۰۲۱ با رشد ۱۲ درصدی همراه بوده است.

تراز تجاری نیز، هرچند در بسیاری از سال‌ها منفی بوده و بیانگر حجم بیشتر واردات نسبت به صادرات است، اما در سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ به‌وضوح بهبود یافته است و حدود ۷ میلیارد دلار بوده است. شایان ذکر است تراز تجاری ایران در سال ۲۰۲۲ با کاهش ۱ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۱ تضعیف شده است.

منبع: ITC

۴.۲. کالاهای استراتژیک در تجارت ایران و چین

در سال ۲۰۲۲، چین به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین شرکای تجاری ایران، نقشی کلیدی در مراودات تجاری دو کشور ایفا کرده است. این تجارت به‌طور عمده بر صادرات مواد خام و معدنی از سوی ایران و واردات کالاهای صنعتی و تکنولوژیک از سوی چین استوار است. بر اساس داده‌های جدول، صادرات ایران به چین در این سال، عمدتاً شامل سوخت‌های معدنی و محصولات مرتبط (فصل ۲۷) با ارزشی بالغ بر ۱۲.۷ میلیارد دلار بوده که ۵۷ درصد از کل صادرات ایران را به خود اختصاص داده است. این ارقام، اهمیت نفت و محصولات پتروشیمی در روابط تجاری ایران و چین را به‌خوبی نشان می‌دهد.

در کنار آن، مواد پلاستیکی و مشتقات آن (فصل ۳۹) با ۳.۲ میلیارد دلار و سهم ۱۴ درصدی از کل صادرات، جایگاه دوم را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین، محصولات شیمیایی آلی (فصل ۲۹) نیز با ۲.۹ میلیارد دلار و سهم ۱۳ درصدی، نقش مهمی در صادرات ایران به چین دارند.

در مقابل، واردات ایران از چین در سال ۲۰۲۲، عمدتاً به رآکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار آب گرم، ماشین آلات و وسایل مکانیکی، ماشین آلات و دستگاه‌های برقی (فصل ۸۴) و ماشین آلات و دستگاه‌های برقی و اجزا و قطعات آنها (فصل ۸۵) اختصاص دارد که به ترتیب با ارزشی معادل ۲.۸ میلیارد دلار و سهم ۱۸ درصدی از کل واردات و ۲.۲ میلیارد دلار و سهم ۱۴ درصدی، بخش بزرگی از نیازهای صنعتی و فناوری ایران را تأمین می‌کند. علاوه بر این، محصولات دارویی (فصل ۳۰) نیز با ۰.۹ میلیارد دلار و سهم ۵ درصدی از کل واردات، بخشی از نیازهای بهداشتی و درمانی ایران را تأمین می‌کند. شایان ذکر است مجموع ۵ فصل نخست صادراتی و وارداتی در سال ۲۰۲۲ به ترتیب حدود ۹۳ درصد و ۴۷ درصد از کل ارزش صادرات و واردات ایران از چین را تشکیل می‌دهد.

به‌طور کلی، این الگوی تجاری نشان‌دهنده تعادل اقتصادی بین ایران و چین است، به‌گونه‌ای که ایران به‌عنوان تأمین‌کننده مواد خام و انرژی و چین به‌عنوان منبع اصلی فناوری‌ها و تجهیزات صنعتی، نقش مکملی در اقتصاد یکدیگر ایفا می‌کنند. این رابطه تجاری، علاوه بر تأمین نیازهای داخلی ایران به محصولات صنعتی و فناوری، درآمدهای ارزی پایدار نیز برای کشور به همراه دارد و بیانگر اهمیت استراتژیک این رابطه برای هر دو کشور است.

جدول ۴. عمده کالاهای صادراتی و وارداتی ایران به چین در سال ۲۰۲۲

واردات				صادرات			
فصل	شرح	ارزش (میلیارد دلار)	سهم از ارزش کل واردات کالایی	فصل	شرح	ارزش (میلیارد دلار)	سهم از ارزش کل صادرات کالایی
۲۷	سوخت‌های معدنی، روغن‌های معدنی و محصولات حاصل از تقطیر آنها	۱۲.۷	۵۷٪	۸۴	رآکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار آب گرم، ماشین آلات و وسایل مکانیکی، اجزا و قطعات آنها	۲.۸	۱۸٪
۳۹	مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد	۳.۲	۱۴٪	۸۵	ماشین آلات و دستگاه‌های برقی و اجزا و قطعات آنها...	۲.۲	۱۴٪
۲۹	محصولات شیمیایی آلی	۲.۹	۱۳٪	۳۰	محصولات دارویی	۰.۹	۵٪
۷۲	چدن، آهن و فولاد	۱.۳	۶٪	۸۷	وسایل نقلیه زمینی غیر از نواقل روی خط راه آهن یا تراموای، و ...	۰.۸	۵٪
۷۴	مس و مصنوعات از مس	۰.۸	۳٪	۲۹	محصولات شیمیایی آلی	۰.۷	۵٪

منبع: ITC

۴.۳. فرصت های ایران در بازار چین

بر اساس داده های منتشر شده توسط ITC، دسته های کلیدی که ایران در آنها ظرفیت بالای صادرات به چین را داراست، شامل مواد پلاستیک و لاستیکی، مواد شیمیایی، فلزات و منابع معدنی است. این محصولات علاوه بر داشتن تقاضای بالا در بازار چین، از عرضه مناسب و رقابت پذیری نیز برخوردارند.

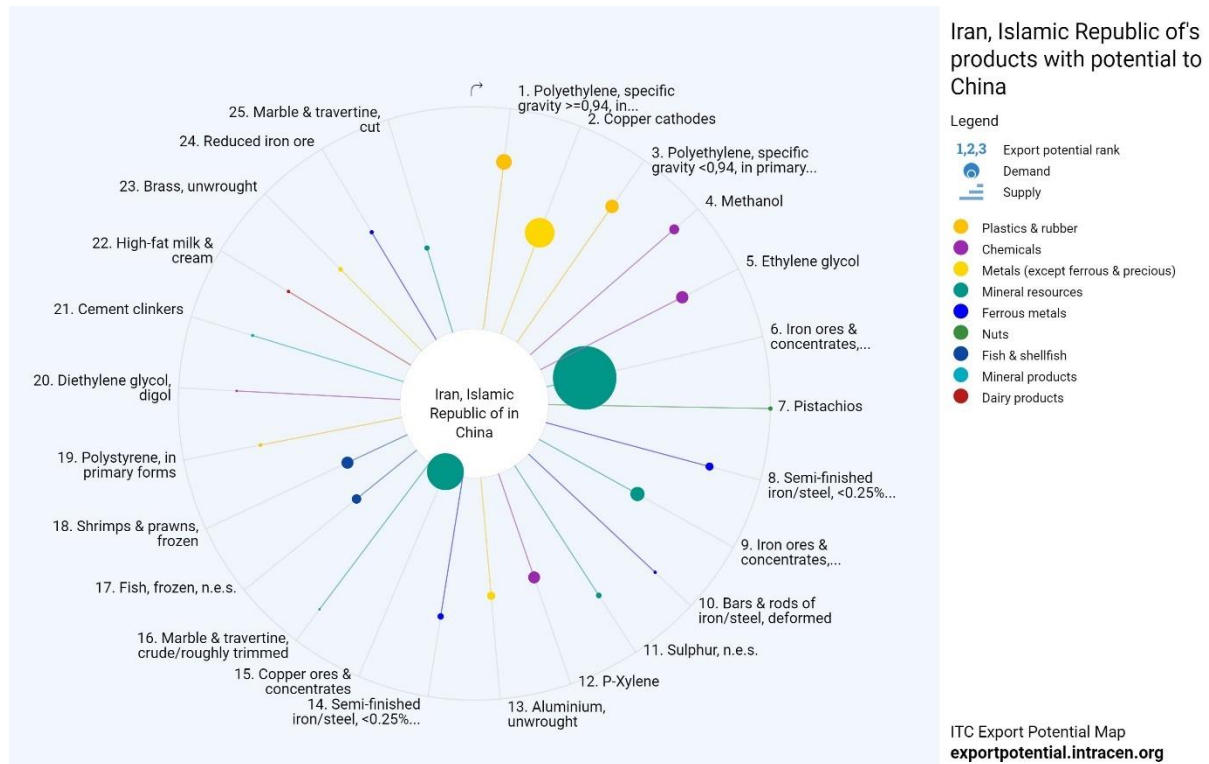
پلی اتیلن با وزن مخصوص بیش از ۰.۹۴، بالاترین پتانسیل صادراتی را داراست و نشان دهنده فرصت های بزرگ صادراتی ایران به چین است. پلی اتیلن یکی از پرمصرف ترین مواد پلیمری در صنایع مختلف است و با توجه به رشد تقاضای چین برای مواد پلیمری، ایران می تواند جایگاه خود را در این بازار تقویت کند.

در رتبه دوم، کاتدهای مس قرار دارند که یکی از محصولات مهم معدنی و فلزی ایران به شمار می آید. با توجه به نیاز روزافزون چین به این ماده برای توسعه زیرساخت های خود، صادرات کاتدهای مس می تواند فرصت های اقتصادی خوبی برای ایران ایجاد کند.

پلی اتیلن با وزن مخصوص کمتر از ۰.۹۴ نیز در رده سوم قرار گرفته و مشابه مورد اول، جزو محصولاتی است که می تواند سهم قابل توجهی از بازار چین را به خود اختصاص دهد. این نوع پلی اتیلن برای کاربردهای بسته بندی و تولید فیلم های پلیمری مورد استفاده قرار می گیرد.

یکی دیگر از محصولات با پتانسیل بالا، متانول است که ایران به دلیل تولیدات گسترده خود در حوزه پتروشیمی، ظرفیت های بزرگی برای صادرات این محصول به چین دارد. متانول یکی از مواد اولیه مهم در صنایع مختلف شیمیایی و انرژی محسوب می شود و تقاضای بالایی در بازار چین دارد.

نمودار ۳. پتانسیل های صادراتی ایران به چین

منبع: ITC